

Archiwum

Żydowskiego Instytutu Historycznego

Inwentarz zespołu „Loże masońskie”

sygn. 118

(1815-1939)

Opracowała mgr Magdalena Siek

Warszawa 2012

Wstęp

Ruch wolnomularski.

Szczegóły historii wczesnego wolnomularstwa nie są dokładnie znane, jednak wiele wskazuje na to, że źródeł należy szukać w krajach europejskich a szczególnie w szesnastowiecznej Anglii, z tworzonych w okresie średniowiecza rozmaitych związków w gałęziach handlu i rzemiosła zwanych cechami. Jednym z ważniejszych takich związków był cech budowniczych czyli mularzy. Zrzeszali się oni w tak zwanych lożach – były to początkowo pomieszczenia, w których spotkano się po pracy na terenie budowy, czyli inaczej warsztaty, szopki itp. Jak w każdym zawodzie i cechu, dzielili się na uczniów, czeladników i mistrzów. Najprawdopodobniej z powodu licznych ulg i przywilejów, jakimi darzyły ten zawód władze państwowe i kościelne, w tym większej swobody poruszania się i wolności, zaczęto nazywać jego członków wolnomularzami. Około połowy XVII wieku zgromadzenia mularzy zaczęły przybierać charakter nie tyle zawodowy co towarzyski. Pojawiali się na nich przedstawiciele niektórych wolnych zawodów, byli oni chętnie widziani przez zawodowych mularzy, gdyż obecność lekarzy, prawników, uczonych zwiększała prestiż ich organizacji. Ich pozycja zaczęła nabierać na znaczeniu, które stopniowo zacierało pierwotny charakter związku. Za datę powstania współczesnej masonerii uważa się 24 czerwca 1717 r. Doszło wtedy do połączenia różnych łóż z terenów Anglii w jedną loże pod nazwą „Wielka Loża Londynu”. Po połączeniu wyżej wymienionych łóż należało opracować nowy statut dla nowo powstałej organizacji. Próbę opracowania dawnych przepisów obowiązujących w różnych lożach podjął James Anderson. Dokument, zwany powszechnie „konstytucją Andersona” po raz pierwszy ukazał się drukiem 17 stycznia 1723 roku. Na nim wzorowana była większość powstałych w okresie

późniejszym konstytucji wolnomularskich. Członek masonerii zobowiązany był do przestrzegania kodeksu moralnego a także do zachowania pełnej lojalności wobec władz i praw kraju, którego był obywatelem. Osią ideologii wolnomularzy była wiara w Wielkiego Budowniczego Wszechświata. Pod tym pojęciem umownie rozumiany jest Stwórca, niezależnie od tego jak jest nazywany. Dla upamiętnienia osoby i stanu Jamesa Andersona, jako pastora prezbiteriańskiego, w lożach regularnych podczas prac na tak zwanym ołtarzu leży Biblia otwarta na Ewangelii św. Jana. Konstytucja proklamowała również zasadę równości ludzi niezależnie od ich uzdolnień i pozycji społecznej oraz zakładał neutralność polityczną loż, choć nie zakazywał swoim członkom udziału w życiu politycznym. Osobne paragrafy określały tryb funkcjonowania loży, jak przebieg zebrania, zachowanie wobec gości będących członkami masonerii, lub nie należących do związku itp. Dokument ten szybko stał się księgą zasad, która pozostaje po dziś dzień podstawowym dokumentem organizacji masońskiej na całym świecie. Wkrótce po powstaniu „Wielkiej Loży Londynu” podobne organizacje utworzono w Paryżu, Madrycie, Florencji, Hamburgu i w Ameryce, w Filadelfii, a potem także w Rosji i Austrii. Pierwsza loża na ziemiach niemieckich powstała w Hamburgu, gdzie w 1737 r. Nazywała się *Societe des accepts macons de la ville de Hamburg* (Towarzystwo wolnych masonów miasta Hamburga), a z czasem przemianowała się na Absalom. Kolejnym znaczącym wydarzeniem w początkach wolnomularstwa niemieckiego było powstanie w Berlinie loży Pod Trzema Globami (Zu den drei Weltkugeln), która w 1744 roku stała się lożą-matką ukierunkowującą swoją działalność na kraje wschodnioeuropejskie. Następnie pojawiły się loże: w Dreźnie, Lipsku, Brunszwiku, Frankfurcie nad Menem i innych miastach.

Po wybuchu rewolucji francuskiej w Niemczech, jak i winnych krajach europejskich, w których utrzymała się władza absolutystyczna, nastąpiło

pogłębienie procesów antyreformatorskich, rozpoczęły się prześladowania łóż masońskich. Mimo tego w ciągu XIX wieku było tam czynnych aż osiem obiedencji wolnomularskich, należących do utworzonego w 1872 roku Niemieckiego Związku Wolnych Łóż (Deutscher Grosslogenbund). Najwięcej masonów skupiały trzy loże staropruskie o charakterze propruskim i procarskim. Loże południowych i zachodnich obszarów niemieckich nadal wyznawały idee humanitarne dążąc do doskonalenia człowieka. Pojawiło się również w lożach niemieckich miejsce dla Żydów, pierwsza pod tym względem była loża hamburska. Do zmiany nastawienia wobec obecności Żydów w masonerii przyczynił się Wielki Mistrz loży Royal York, Herman Settegast z Berlina.

Okres międzywojenny był dla masonerii niemieckiej czasem wielkiej próby. Przed dojściem Hitlera do władzy funkcjonowało tam 650 łóż skupiających 80 tysięcy masonów. Wskutek działań będących mieszaniną przymusu oraz pozorów legalności doszło do systematycznego wyniszczania organizacji. W efekcie masoneria niemiecka odniosła znaczne straty: 62 osoby zostały zamordowane, 53 zesłano do obozów koncentracyjnych, 238 wypędzono z kraju. Zdarzył się nawet fakt emigracji całej loży do Palestyny i rozpoczęcia tam nowej działalności.

Po drugiej wojnie światowej rozpoczęła się szybka odbudowa masonerii, już w 1948 roku w Niemczech Zachodnich utworzono Związek Wielkich Mistrzów (Grossmeisterverein der Deutschen Grossloge). Następnie 19 czerwca 1949 roku powołano do życia Wielką Zjednoczoną Lożę Niemiec (Vereinigte Grossloge in Deutschland), pod której przewodnictwem działały 154 loże. Do roku 1956 pozostawały jeszcze poza zjednoczeniem Wilka Loża Wolnomularzy w Niemczech i Wielka Narodowa Loża pod Trzema Globami.

Historia zespołu.

W zbiorze „Loże masońskie” znalazły się różnorodne materiały, które zostały przekazane Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej w 1947 r. przez Powiatowy Komitet Żydowski w Kłodzku. Znajdują się tu przede wszystkim dyplomy członków łóż z terenu Niemiec z lat 1780-1921. Drugą dużą część zbioru stanowią nuty pieśni masońskich i religijnych oraz wybranych dzieł znanych i mniej znanych kompozytorów (m. in. Mozarta, Chopina i Schumanna). W zbiorze znalazła się także korespondencja dotycząca różnych łóż z terenu Niemiec i Holandii. Jako załączniki zostały umieszczone opracowania dotyczące masonerii. Najwięcej dyplomów dla członków łóż pochodzi z łóż drezdeńskich: *St. Johannis-loge zu den drei Schwertern und Asträa*, założonej w 1738 r. przez Fryderyka Augusta Rutowskiego, syna Augusta Mocnego, *Zum Goldenen Apfel*, założonej w 1776 r. przez Johanna Samuela Petermanna, *Zu den ehernen Säulen*, założonej w 1863 r. Do najważniejszych łóż w zespole należą również *St. Johannis-loge zum Schwarzen Bär* z Hannoveru, założona w 1774 r. oraz *St. Johannis-loge Apollo* z Lipska (rok zał. 1799).

Wykaz skrótów:

b.d. – bez daty

j. ang. – język angielski

j. czes. – język czeski

j. franc. – język francuski

j. hebr. – język hebrajski

j. hol. – język holenderski

j. jid. – język jidysz

j. łac. – język łaciński

j. niem. – język niemiecki

j. pol. – język polski

j. wł. – język włoski

l. – luźne

mps – maszynopis

mps pow. – maszynopis powielany

rkps – rękopis

s. – stron

sygn. – sygnatura

Bibliografia

Edward Cahill, *Masoneria*, Krosno 1993

Ludwik Hass, *Masoneria polska XX wieku. Losy, loże, ludzie*, Warszawa 1996

Ludwik Hass, *Wolnomularstwo w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII i XIX wieku*, Wrocław 1982

Jerzy Wojtowicz: *Masoneria - wielka niewiadoma?*, Toruń 1992

Inwentarz zespołu „Loże masońskie”.

1. Loże masońskie.
Niemcy – korespondencja dotycząca różnych łóż.
b. d., 1846, 1872, 1882-1884, 1888, 1898, 1899, 1892, 1893, 1895,
1902, 1906, 1910, 1912, 1914-1919, 1926-1930, 1932, 1935, rkps,
mps, j. franc., j. niem., l., s.
2. Loże masońskie.
Niemcy – korespondencja pomiędzy Selafinskim z Berlina i drem
Buckem z Hamburga.
1854-1858, rkps, j. niem l., s.
3. Loże masońskie.
Holandia – korespondencja różnych łóż.
b. d., 1926, 1927, 1930, 1932-1940, rkps, mps, j. hol., l., s.
4. Loże masońskie.
Wzory dyplomów członków loży „Zum Schwarzen Bär”, Hannover,
„Grossloge des Königsreichs”, Hannover. (Stara sygn. 3).
b. d., rkps, druk, j. niem., l., s.

Akta personalne.

5. Loże masońskie.
Barthel Julius Max – dyplom członka loży „Herkules an der Elbe”,
Riesa. (Stara sygn. 17).
1899, druk, j. niem., l., s. 2
6. Loże masońskie.
Best Conrad Heinrich Gottlob – dyplom członka loży „Zum
Schwarzen Bär”, Hannover.

- b. d., rkps, j. niem., l., s. 1.
7. Loże masońskie.
Bultsch Theodor – dyplom członka loży „Zu den drei Schwertern und Asträa zur Grünenden Raute”, Freiburg. (Stara sygn. 19).
1895, druk, j. niem., l., s. 1.
8. Loże masońskie.
Deicke Friedrich – dyplomy członka łóz „Gross-loge des Königreichs“, Hannover, „Zum Schwarzen Bär”, Hannover.
b. d., 1831, rkps, j. niem., l., s. 2.
9. Loże masońskie.
Döhler Emil – dyplom członka loży „Zu den drei Schwertern und Asträa”, Drezno. (Stara sygn. 26).
1922, rkps, j. niem., l., s. 1.
10. Loże masońskie.
Falkenstein Jean Baptiste – dyplom członka loży „*L'Union désirée*“.
b. d., druk, j. franc., l., s. 1.
11. Loże masońskie.
Friedrich Max Julius – dyplom członka loży „Zu den drei Schwertern und Asträa zur Grünenden Raute”, Drezno. (Stara sygn. 12).
b. d., druk, j. niem., l., s. 1.
12. Loże masońskie.
Gersdorff Gottgetreu – dyplomy członka łóz „Zum Golden Apfel”, Drezno, „Zu den drei Schwertern und Asträa zur Grünenden Raute”, Drezno. (Stara sygn. 21).
b. d., 1912, 1916, rkps, druk, j. niem., l., s.
13. Loże masońskie.
Grotte Alfred – zaświadczenia o zatrudnieniu. (Stara sygn. 2).

1897, 1898, rkps, j. niem., j. czes., l., s.

14. Loże masońskie.

Heydenreich Ludwig Ernst – dyplomy członka łóż „German Union Loge № 54“, Nowy Jork, „Loge Balduin“, Drezno, „Loge Balduin zur Linde“, Lipsk, „Grosse Loge von Preussen“, Berlin. (Stara sygn. 11).

b. d., 1868, 1874, 1878, rkps, druk, j. niem., l., s.

15. Loże masońskie.

Klötzer Christian – dyplomy członek łóż „Zu den drei Schwertern und Asträ a zur Grünenden Raute“, Drezno, „Zur Goldenen Mauer“, Bautzen, „Derein Kette“, Saaz, „Zum Golden Apfel“, Drezno, „Zu den drei Bergen“, Freiberg, „St. Johannis-loge Friedrich August zum treuen Bunde“, Wurzen, „St. Johannis-Freimaurerloge Archimedes zum sächsischen Bunde“, Schneeberg, (Stara sygn. 20).

b. d., 1890, 1904, 1909, 1910, 1911, 1912, druk, j. niem., l., s.

16. Loże masońskie.

Kolbe Carl Wilhelm – dyplomy członek łóż „Zu den drei Schwertern und Asträ a zur Grünenden Raute“, Drezno, „Zu den ehernen Säulen im Orient Dresden-Neustadt“, Drezno, „Zu der drei Bergern“, Freiberg, „Zum Goldenen Apfel“, Drezno, „Zur Akazie“, Meissen, „Grand Loge von Sachsen“, Drezno, „Zum Treuen Bruderherzen“, Drezno, „Lessing zu der drei Ringen“, Greiz, „St. Johannis Freimaurerloge Apolllo“, Lipsk, „Charlotte zu den 3 Nelken“, Meiningen, „Zu den drei Kammern“, „Derein Kette“, Saaz, „Minerva zu den drei Palmen“, Lipsk, „Loge Friedrich August zu den 3 Zirkeln“, Drezno. (Stara sygn. 23).

b. d., 1847, 1897, 1898, 1899, 1900, 1902, 1903, 1905, 1907, rkps, druk, j. niem., j. l., s.

17. Loże masońskie.

Kretschmar Hugo – dyplomy członek łóż „St. Johannis-loge Charlotte zu den 3 Nelken“, Meiningen, „Zum Goldenen Apfel“, Drezno, „Zu den drei Schwertern und Asträ a zur Grünenden Raute“, Drezno, „St.

Johannis Freimaurerloge zur Harmonie“, Chemnitz, „Zur Akazie“,
Drezno, „Zu der drei Bergern“, Freiberg. (Stara sygn. 10).

b. d., 1890, 1906, druk, j. niem., l., s.

18. Loże masońskie.

Leonhardi Gottfried Wilhelm - dyplom członka loży „St. Johannis-
loge Apollo”, Lipsk. (Stara sygn. 16).

1815, druk, j. niem., l., s. 1.

19. Loże masońskie.

Loetze Carl Eduard – dyplom członka loży „St. Johannis-loge Apollo“,
Lipsk. (Stara sygn. 15).

b. d., rkps, druk, j. niem., l., s. 1

20. Loże masońskie.

Makowsky Franz – dyplomy członka łóz „Zu den ehernen Säulen im
Orient Dresden-Neustadt“, Drezno, „Zur Akazie“, Meissen, „St.
Johannis Freimaurerloge Apolllo“, Lipsk, „Zu den drei Schwertern
und Asträ a zur Grünenden Raute”, Drezno, „Zur Leuchte am Strome”,
„Zu der drei Bergern im Orient Freiberg“, Freiberg, „Zum Treuen
Bruderherzen“, Annaberg, „Zur Wahrhaftigkeit und Bruderliebe“,
Döbeln. (Stara sygn. 24).

b. d., 1890, 1903, 1904, 1905, 1907, 1908, druk, j. niem., l., s.

21. Loże masońskie.

Mensch Friedrich August – dyplomy członka łóz „King Salomon
Lodge № 279”, Nowy Jork, „Gr. Loge des Staates New York“, Nowy
Jork. (Stara sygn. 14).

b. d., druk, j. ang., j. niem., l., s. 2.

22. Loże masońskie.

Metzger Louis – dyplom członka loży „St. Johannis-loge Apollo”,
Lipsk. (Stara sygn. 13)

b. d., druk, j. niem., l., s. 2

23. Loże masońskie.
Mossdorf Friedrich – dyplom członka loży „St. Johannis-loge Apollo(?)”, Lipsk. (Stara sygn. 8).
b. d., rkps, j. niem., l., s. 1.
24. Loże masońskie.
Pohle Friedrich Wilhelm Gottlieb – dyplom członka loży „Zum Schwarzen Bär”, Hannover.
1842, rkps, druk, j. niem., l., s.
25. Loże masońskie.
Rumpelt-Walther Emil – dyplomy członka łóz „Zu den drei Schwertern und Asträ a zur Grünenden Raute”, Drezno, „St. Johannis Freimaurerloge Balduin zur Linde“, Lipsk, „Zu den drei Bergen“, Drezno, „St. Johannis Freimaurerloge Minerva zu den drei Palmen“, Lipsk, „St. Johannis-loge Archimedes zum ewigen Bunde“, Gera, „St. Johannes Loge Fessler № 576”, Nowy Jork, „Zur Akazie“, Meissen, „St. Johannis Pyramide“, Paulem, „Zum Goldnen Apfel”, Drezno, korespondencja. (Stara sygn. 25).
b. d., 1866, 1872, 1880, 1881, rkps, druk, j. niem., j. wł., l., s.
26. Loże masońskie.
Stefert Richard – dyplom członka loży „Loge zum Goldnen Apfel”, Drezno. (Stara sygn. 22).
b. d., druk, j. niem., l., s.
27. Loże masońskie.
Stolze Johann August – dyplomy członka łóz „Zu den drei Bergen“, Freiberg, „St. Johannis-loge Apollo“, Lipsk. (Stara sygn. 7).
b. d., rkps, druk, j. niem., l., s. 2.
28. Loże masońskie.
Tichatscheck Aloys – dyplomy członka loży „Zu den drei Schwertern und Asträ a zur Grünenden Raute”, Drezno. (Stara sygn. 18)

1876, druk, j. niem., l., s. 1.

29. Loże masońskie.

Winkler Carl Gottfried Theodor – dyplomy członka łóż „St. Johahhesloge des eklektischen Freimaurerbundes“, „Royal York zur Freunschaft, Berlin, „St. Johannis Pyramide“, Paulem, „Zu den drei Schwertern und Asträa zur Grünenden Raute“, Drezno, „St. Johannisloge Archimedes zum ewigen Bunde“, Gera, „St. Johannes Carl zur gekrönten Säule“, Braunschweig, „St. Johannes Ferdinand zum Felsen“, Hamburg, „D'Elisa á l'Or de Florence“, „Grossen Landesloge von Sachsen“, Drezno, korespondencja. (Stara sygn. 5).

b. d., 1837, 1844, 1847, 1854, rkps, druk, j. ang., j. franc., j. niem., l., s.

30. Loże masońskie.

Winkler Carl Gottfried Theodor – księgi pamiątkowe dla Wielkiego Mistrza „Grossen Landesloge von Sachsen“. (Stara sygn. 6).

1854, rkps, druk, j. niem., poszyt, s.

31. Loże masońskie.

Winkler Eugen Theodor – dyplomy członka łóż „Frossen Loge von Hamburg“, Hamburg, „Zu den drei Schwertern und Asträa zur Grünenden Raute“, Drezno, „Herkules an der Elbe“, Riesa, „Die Loge zum Goldenen Apfel“, Drezno, „St. Johannisloge Archimedes zum sächsischen Bunde“, Schneeberg, „Grand Lodge of the State of New York“, Nowy Jork, „St. Johannis Freimaurerloge Albert zur Eintracht“, Grimma, „St. Johannisloge Apollo“, Lipsk, „St. Johannisloge Friedrich August zum treuen Bunde“, Wurzen, „St. Johannisloge Philantropique“, Mamornitza, „St. Johannisloge Archimedes zum ewigen Bunde“, Gera, „St. Johannisloge zu den drei Bergen“, Freiberg, „Zu den ehernen Säulen“, Drezno, „St. Johannisloge Friedrich August zu den 3 Zirkeln“, Zittau, „Zur Akazie“, Meissen, „St. Johannis Freimaurerloge Minerva zu den drei Palmen“, Lipsk, „Zu den 3 Reissbretern“, Altenburg, korespondencja. (Stara sygn. 6).

1854, 1873, 1876, 1879, 1888-1891, 1895, 1897, rkps, druk, j. ang.,

j. niem., l., s.

32. Loże masońskie.

Zacharias Ernst – dyplomy członka łóż „Zu den drei Schwertern und Asträ a zur Grünenden Raute”, Drezno, „St. Johannis-loge Archimedes zum sächsischen Bunde“, Schneeberg, „Die Friedrich August zum treuen Bunde“, Wurzen, „St. Johannis-loge zur Vaterlandsliebe“, Wismar, „St. Johannes-loge zur Bruder-Treue“, „Pythagoras Loge № 86“, Nowy Jork, „Loge Friedrich zum weissen Pferde“, „Loge Carl zu den drei Ulmen“, Ulm, „St. Johannis Loge zum Tempel der Wahrheit“, Rostock, protokoły. (Stara sygn. 9)

b. d., 1837, 1842, 1844, 1846, rkps, druk, j. ang., j. łac., j. niem., l., s.

33. Loże masońskie.

Dyplom o przyjaźni zawartej między lożami „Grande Oriente d`Italia” i „Gran Loggia di Darmstadt”.

1882, rkps, j. wł., l., s. 2

34. Loże masońskie.

Bacmeister Frederic (łoża „L`Ours Noir”), Bergmann Heinrich Wilhelm (łoża „Zum Schwarzen Bär”, Hannover), Gruter Adolf Adam, Munter Johann Georg (łoża „Zum Schwarzen Bär”, Hannover), Rymer Charles (łoża „Perth Royal Arch”, Perth), dyplomy niezidentyfikowane.

b. d., 1780, 1789, 1810, rkps, j. ang., j. franc., j. niem., l., s.

35. Loże masońskie.

Wykazy imienne członków różnych łóż. (Stara sygn. 28)

1904-1909, rkps, j. niem., poszyt, s.

36. Loże masońskie.

Wykaz imienny członków loży „Carl zum neuen Licht”.

b. d., rkps, j. niem., poszyt, s.

37. Loże masońskie.
Wykaz członków „Wirtschaftsloge” z Kassel (fragment).
1931, rkps, druk, j. niem., l., s.

Nuty

38. Loże masońskie.
Nuty pieśni religijnych. (Stara sygn. 32-34, 41).
b. d., rkps, j. hebr., l., poszyt, s.
39. Loże masońskie.
Nuty pieśni loży „Archimedes zu den drei Reissbretern im Orient von Altenburg”. (Stara sygn. 39).
1842, druk, j. niem., poszyt, s.
40. Loże masońskie.
Nuty pieśni masońskich (brak autorów). (Stara sygn. 37, 43, 58, 60).
b. d., 1825, rkps, j. niem., l., poszyt, s.
41. Loże masońskie.
Nuty pieśni: P.v. Lindpainter, Fr. Kücken, W. Hill, A. Walter, R. Schumann, A. Rubinstein, R. Franz, F. Schubert, A. Fesca, F. Hiller, F. Chopin, T. Bradsky, A. Franz, F. Gumbert, C. Kuntze, J. Peters, W. Heiser, H. Cooper, C. Eckbert, A. Schutzer i in. (Stara sygn. 50).
b. d., rkps, litografia, druk, j. niem., poszyt, s.
42. Loże masońskie.
Nuty pieśni masońskich: P. J. Fournes, W. Fischer, B. G. Schell, C. D. Stegmann, R. Schumann, C. Eckert, J. Peiser, P. Fietz i in. (Stara sygn. 36, 38, 40, 42, 44, 45, 50, 57, 64, 65).
b. d., rkps, litografia, druk, j. niem., poszyt, l., s.

43. Loże masońskie.
Nuty „Grosse Clavierschule”, różni autorzy. (Stara sygn. 51).
b. d., druk, j. franc., j. niem., j. pol., poszyt, s.
44. Loże masońskie.
Nuty: H. Ring, C. Kreutzer, A. Methfessel, F. Abt, W. A. Mozart, F. Hiller, E. Mendelssohn, F. A. Hoffmeister, F. Mendelssohn-Bartholdy, Weber, Rolle i in. (Stara sygn. 46).
b. d., rkps, j. niem., poszyt, s.
45. Loże masońskie.
Nuty, różni autorzy. (Stara sygn. 48).
b. d., rkps, j. niem., poszyt, s.
46. Loże masońskie.
Nuty, różni autorzy. (Stara sygn. 55).
b. d., rkps, j. niem., poszyt, l., s.
47. Loże masońskie.
Nuty (brak autora). (Stara sygn. 49)
b. d., rkps, j. niem., j. wł., poszyt, s.
48. Loże masońskie.
Beyer F., „Hommage à la Russie. Perles du Nord”. (Stara sygn. 54)
b. d., druk, j. franc., poszyt, s.
49. Loże masońskie.
H. Fabisch „Esther Partitur”. (Stara sygn. 35).
b. d., litografia, j. niem., j. wł., poszyt, s.
50. Loże masońskie.
J. Ibert „Angélique”, (Stara sygn. 52).
1926, druk, j. franc., poszyt, s.

51. Loże masońskie.
W. A. Mozart „Don Juan”. (Stara sygn. 47).
1843, druk, j. niem., j. wł., poszyt, s.
52. Loże masońskie.
J. P. Rameau „Castor et Pollux”. (Stara sygn. 53).
b. d., druk, j. franc., poszyt, s.
53. Loże masońskie.
H. Starcke „Polonaise de Concert”. (Stara sygn. 56).
b. d., druk, j. franc., poszyt, s.
54. Loże masońskie.
W. Wolf „Hochzeitmarsch”. (Stara sygn. 59).
1859, rkps, j. niem., poszyt, s.
55. Loże masońskie.
Afisz koncertu ku czci poległych, afisz publicznego wieczorku loży
drezdeńskiej. (Stara sygn. 61, 62).
1914, 1915, druk, j. niem., l., s.
56. Loże masońskie.
Broszura Hugo Weber-Rumpe „*Gedächtnistoff aus der Musik*”. (Stara
dygn. 63).
b. d., druk, j. niem., poszyt, s.
57. Loże masońskie.
Niemcy – dokumenty dotyczące różnych łóż: broszury, wykaz
członków loży St. Johannis-loge zur Wahrheit und Freundschaft,
b. d., 1779, 1815, 1837, 1842, 1851, 1877, 1879, 1884, 1885, 1893,
rkps, j. niem., l., s.
58. Loże masońskie.
Niemcy – dokumenty dotyczące różnych łóż: fragmenty wydawnictw,
formularze, broszury, materiały fragmentaryczne.

b. d., 1905, 1912, 1928, 1931, rkps, mps, druk, j. niem., l., s.

59. Loże masońskie.

Holandia – regulaminy, broszury, statut (fragment), puste certyfikaty, formularze.

b. d., 1933, 1935, 1938-1939, rkps, mps, mps pow., j. hol., l., s.

60. Loże masońskie.

Księga pamiątkowa „Album voor het Gedenkboek getiteld «Gouden Jubelfeest van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Frederik der Nederlanden als Groot-Meester Nationaal der Orde van Vrijmetselaren in het Koninkrijk der Nederlanden, Onderhoockige Kolonien en Landen»”.

1866, druk, litografia, j. franc., j. hol., l., s.

61. Loże masońskie. (Stara sygn. 31).

Księga kasowa.

1913, rkps, druk, j. niem., poszyt, s.

62. Loże masońskie. (Stara sygn. 30)

Księga kasowa.

1903-1905, rkps, druk, j. niem., poszyt, s.

63. Loże masońskie.

Varia. Słownik hiszpańsko-niemiecki.

b. d., rkps, j. hiszp., j. niem., poszyt, s.

Załączniki.

64. Loże masońskie.

Ludwik Has „Jidn un di jidn-frage in der amoltiker pojliszer masonen-bawegung” (3 egz.), „Jidn in der sztandn-gezelschaft fun kongres-Pojln“.

b. d., rkps, mps, j. jid., l., s.

65. Loże masońskie.

Opracowanie pt. „Das Weltjudentum” (brak autora).

b. d., mps, j. niem., l., s.

66. Loże masońskie.

Alexander Levy, Nadja Strasser „Wir Juden“.

b. d., mps., j. niem., l., s.